

Deze korstmossenkaart geeft een overzicht van in en rond Zoetermeer veel voorkomende korstmossen.

Bij de selectie is bij voorkeur gekozen voor mossen die op grond van duidelijke uiterlijke kenmerken nog met het blote oog van elkaar zijn te onderscheiden.

De op de kaart afgebeelde korstmossen zijn in vier rubrieken ingedeeld, te weten:

- Tak- en struikvormige mossen
- Schildmossen
- Dooiermossen
- Vingermossen
- Enkele overige mossen

Bij elk korstmos staat een korte beschrijving met enkele van de belangrijkste kenmerken ter ondersteuning van de herkenning. De beschrijvingen zijn ontleend aan de Veldgids Korstmossen van: *van Herk en Aptroot* (aangepast aan de bedoeling en de doelgroep van deze kaart).

De indeling in rubrieken berust niet op een wetenschappelijke indeling maar op enkele voor leken gemakkelijk herkenbare kenmerken.

*Uitgave: IVN Zoetermeer
7 maart 2016*

E-mail: info@ivnzoetermeer.nl
Internet: www.ivnzoetermeer.nl

IVN Instituut voor natuur
educatie & duurzaamheid

Korstmossenkaart IVN Zoetermeer

Deze kaart is bedoeld als hulpmiddel bij het "leren kijken en zien in de natuur".

Juist bij korstmossen gaat het er namelijk om te leren aandacht te geven aan elk plekje, elke kleurnuance, er even naar toe te lopen, goed te bekijken en zo geleidelijk steeds meer de grote vormenrijkdom in de natuur te leren zien, je daarover te verwonderen en daarvan te genieten.

Zie ook de Mossenkaart van IVN Zoetermeer

Korstmossen

Wat zijn korstmossen?

Korstmossen zijn geen organismen op zich. Elk korstmos is een samenlevingsverband van een schimmel en een alg of een wier. De uiterlijke vorm (thallus) wordt bepaald door de schimmel. De alg of het wier zit er in kleine korreltjes in. Schimmel enerzijds en alg of wier anderzijds kunnen afzonderlijk heel moeilijk overleven omdat ze elk in hun stofwisseling iets missen. Namelijk, de alg/het wier bevat bladgroen (chlorophyl) en daarmee de mogelijkheid om, net als alle andere groene planten, met behulp van zonlicht, kooldioxide om te zetten in suikers. De schimmel kan dat niet, maar die kan goed mineralen opnemen uit de omgeving (wat de alg of het wier niet kan). In de samenlevingsvorm die wij korstmos noemen wisselen beide organismen suikers en mineralen uit. De grijsgroenige kleur van de korstmossen komt van de algenkorrels die groenig door de meestal wit getinte schimmel schijnen.

Soorten korstmossen

Doordat korstmossen geen éénduidige organismen zijn laten ze zich moeilijk in een schema onder brengen. Voor deze kaart hebben wij ze in enkele praktische, op uiterlijke kenmerken gebaseerde rubrieken ingedeeld als ondersteuning bij de herkenning. Indeling binnen één rubriek betekent echter niet dat er van verwantschap sprake is.

Voortplanting

Korstmossen kunnen zich zowel geslachtelijk als ongeslachtelijk voortplanten. Geslachtelijk gaat heel moeilijk omdat dan de schimmel en de alg elk zijn eigen weg moet gaan en de "nazaten" elkaar weer ergens onder de juiste omstandigheden moeten vinden om weer een korstmos te vormen. Ongeslachtelijke voortplanting komt bij korstmossen het meest voor. Het korstmos produceert hierbij op allerlei manieren brokjes waarin een combinatie van merg en algenkorrels. Deze zijn ook duidelijk op allerlei plaatsen op het korstmos te vinden. Deze brokjes laten los en groeien elders onder de juiste omstandigheden (licht, lucht en vocht) weer uit tot volwaardige kortmossen.

Herkenning

Op deze zoekkaart vind je aan aantal korstmossen die nog met het blote oog te herkennen zijn. Voor de meeste korstmossen gaat dit helaas niet op en is minstens een goede loep (10 x) vereist. Net als bij andere planten gaat het om details als vorm van het thallus en daarop voorkomende lijntjes, spikkeltjes, uitsteeksel, kleur van voorkant c.q. achterkant, etc. In veel gevallen is het ook noodzakelijk om met chemische hulpmiddelen, op grond van bepaalde verkleuringen een korstmos op naam te brengen. Korstmossen kunnen heel goed tegen droogte. Je kunt ze daardoor het gehele jaar bestuderen. Al met al is het een uitdaging om ze te leren herkennen.

Takmossen		Schildmossen	
	<p>Melig takmos Thallus struikvormig, onregelmatig dicht vertakt, takken plat, smal (tot plm. 3 mm, meer dan 10 maal zo lang als breed), bovenzijde gelig groengrijs, onderzijde iets bleker maar niet wit, voet zwart. Voorkeur voor neutrale en matig zure schors, meestal op vrij staande goedbelichte bomen. Zeer algemeen</p>	<p>Gewoon schildmos Thallus bladvormig, grijs, vooral tegen de rand bruin aangelopen, dof tot iets glimmend, onberijpt of witberijpt, vrij dicht aaneengedrukt, soms dakpansgewijs overlappend, randen iets opstijgend, onderzijde zwart. Lobben vrij hoekig, ondiep ingesneden, vaak lijnvormig getekend. Zeer algemeen.</p>	
	<p>Groot takmos Thallus struikvormig, weinig vertakt tot vrijwel onvertakt, bandvormig, plat maar knobbelig tot wrattig, bovenzijde donkergrijs, onderzijde iets bleker, maar niet wit. Op goed belichte loofbomen met een neutrale schors. Meest op oude erf- en wegbomen. Vaak aanwezig als</p>	<p>Gestippeld schildmos Thallus bladvormig, metallic grijs, plat aangedrukt tot dakpansgewijs, randen opstijgend, uiterste rand glanzend donkerbruin tot zwart, onderzijde meestal bleek rozebruin, soms donkerbruin. Lobben vrij rond, ondiep ingesneden, tot plm. 1 cm breed. Geelwit gestippeld. Zeer algemeen</p>	
	<p>Eikenmos Thallus struikvormig, vrij onregelmatig en dicht vertakt, takken plat, bovenzijde groengrijs, onderzijde grotendeels wit of iets roze. Op zure schors (o.a. eik) van vrijstaande wegbomen en bomen op andere goed belichte standplaatsen en op rottend hout. Zeer algemeen, gaat achteruit in bossen en agrarisch</p>	<p>Verstopschildmos Thallus bladvormig, helder- tot gelig bruin, dof, onberijpt, plat, aangedrukt tot dakpansgewijs, randen meestal niet opstijgend, onderzijde donkerbruin tot zwart. Lobben vrij hoekig, ondiep ingesneden. Bij krabben met de nagel wordt het wittige merg zichtbaar. Zeer algemeen.</p>	
Dooiermossen		Vingermossen	
	<p>Groot dooiermos Thallus bladvormig, heldergeel tot oranje, soms (gedeeltelijk) grijs, plat aangedrukt tot dakpansgewijs, randen meestal opstijgend, onderzijde wittig. Lobben vrij hoekig ondiep ingesneden, tot plm. 5 mm breed. Apotheciën (komvormige voortplantingsorganen) meestal aanwezig, schijf donker oranje. Zeer</p>	<p>Kapjesvingermos Thallus bladvormig, bestaand uit fijn verdeelde liggende tot iets opgerichte lobben in rozetjes, die tot matjes kunnen samengroeien, heldergrijs, vaak gemarmerd, onderkant geelwittig. Lobben vrij smal, niet samenvloeiend, aan de randen witte tot zwarte haren. Zeer algemeen.</p>	
	<p>Kroezig dooiermos Thallus bladvormig, heldergeel tot oranje, soms met grijze delen, dakpansgewijs of kropachtig, Lobben meestal rechtopstaand, onderzijde wittig. Lobben vrij hoekig, diep en fijn ingesneden, tot plm. 1 mm breed. Apotheciën (komvormige voortplantingsorganen) soms aanwezig, klein (2 mm), schijf oranje. Zeer algemeen.</p>	<p>Heksenvingermos Thallus bladvormig, bestaand uit fijn verdeelde liggende tot iets opgerichte lobben in rozetjes, die tot matjes kunnen samengroeien, helder-/groenig grijs, niet ge-marmerd, onderkant geelwittig. Lobben vrij smal, niet samenvloeiend, aan de randen met witte tot zware haren. Vaak met apotheciën. Zeer algemeen</p>	
Enkele voorbeelden van de overige korstmossen			
	<p>Kopjesbekermos Grondschubben groen tot grijsgroen, meestal bruinig aangelopen, vrij klein tot vrij fors (4-8 mm diam.), plat, ondiep ingesneden, rechtopstaand tot platliggend, vrij dichte rozetjes vormend en soms samenvloeiend. Bekers vaak aanwezig, grijsgroen, vaak bruin aangelopen, relatief smal. Algemeen (Prielenbos)</p>	<p>Vliegenstrontjesmos Thallus korstvormig, glad tot gebobbeld, helder tot donkergrijs tot doorzichtig en vliesvormig. Apotheciën (komvormige voortplantingsorganen) klein (0,3 – 0,5 mm) zwart, met zwarte rand, meestal boven het thallus uitstekend. Talrijk op allerlei boomsoorten. Profiteert van luchtvervuiling met ammoniak. Zeer algemeen</p>	